

УДК [324-05:316.342.7](477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.34.21>

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ВІСЬ «СХІД-ЗАХІД» ТА ІДЕЯ РОЗ'ЄДНАНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Петро Кузик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра міжнародних відносин і дипломатичної служби,
кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті досліджується проблема трактування дуальної електоральної поляризації за схемою «схід-захід» під час загальнонаціональних електоральних кампаній в Україні. Розгляд цієї проблеми здійснено, зокрема, в контексті спроб окремих експертів та аналітиків пояснити появу такої схеми гіпотетичною роз'єднаністю українського суспільства. Прихильники ідеї про роз'єднаність України на умовні «східну» і «західну» частини нерідко використовують просторову поляризаційну вісь «схід-захід», що фіксувалась за результатами деяких загальнонаціональних виборчих кампаній, як аргумент на підтвердження своєї позиції. Однак, як засвідчує аналіз, здійснений у цьому дослідженні, використання такого аргументу є суперечливим, оскільки електоральна вісь «схід-захід» характеризується непостійністю, розмитістю і «фантомністю». Встановлено, що наукові та експертні дослідження та дискусії з питання роз'єднаності України, надто серед прихильників цієї тези, мають «хвилеподібний» характер. Пікові періоди зацікавленості проблемою корелюють із відлунням певних політичних подій в Україні, зокрема, певних поляризованих загальнонаціональних виборчих кампаній. На протигагу цим дослідженням, більш комплексний аналіз, який бере до уваги динаміку електорального процесу протягом усього періоду незалежності України, вказує на, щонайменше, обмежену валідність ідеї про роз'єднаність чи, тим більше, розкол українського суспільства. Просторова вісь політичної поляризації «схід-захід» в електоральному процесі України характеризувалась непостійністю, поступово зміщувалась на схід та, головне, не фіксувалась протягом багатьох парламентських і президентських виборів. Отже, це спростовує висновок про визначальність, непереборність чи, тим більше, унікальність відповідного соціокультурного поділу, та, радше, вказує на існування поряд із ним й інших, не менш політично вагомих суспільних поділів, характерних для багатьох сучасних країн.

Ключові слова: вісь «схід-захід», соціокультурні поділи, електоральна кампанія, політична поляризація, Україна.

Наукова та інтелектуальна дискусія щодо проблеми українських суспільних поділів у тій чи іншій формі тривають від моменту отримання Україною незалежності. Найрезонансніші з них стосуються питання гіпотетичної роз'єднаності України на західну і східну частини, де прихильники цієї ідеї використовують появу просторової поляризаційної лінії за результатами окремих загальнонаціональних електоральних кампаній як аргумент на підтвердження своєї позиції. Проте використання цього аргументу є доволі суперечливим, оскільки, як буде продемонстровано в цій статті, електоральна вісь «схід-захід» характеризується непостійністю, розмитістю і зникомістю («фантомністю»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській політологічній та історіософській літературі тон ширшої дискусії щодо регіональних і культурно-політичних поділів українського соціуму по умовній осі «схід-захід» та їх політичного значення було задано наприкінці 1990-х – на поч. 2000-х рр., коли відомі українські інтелек-

туали сформулювали свої різні інтерпретації таких поділів [6; 14]. Проте сплеск наукових досліджень на цю тему припав на період після кінця 2004 р. – часу президентських виборів і Помаранчевої революції, а також наступної президентської кампанії 2010 р. Це підтверджує, зокрема, тематика захищених кандидатських і докторських дисертацій у галузі суспільних наук, де питання регіональних, етнополітичних і соціокультурних відмінностей та ідентичностей українського суспільства були одним із чільних предметів досліджень у 2005–2012-х рр. [7].

Хоча інтенсивність таких дискусій в українській науковій літературі останніми роками знизилась, це питання навряд чи можна вважати вичерпаним. Крім того, ідея суспільно-політичної роз'єднаності (в іншій інтерпретації – розколу) України за просторовою віссю «схід-захід» досі залишається впливовою в закордонних політологічних наукових та експертних розвідках.

Особливе місце займає тут російська фахова та експертна література з цього питання. Драматичні вибори президента України 2004 р. та події Помаранчевої революції, безперечно, мали неабиякий вплив на пошкваллення інтересу в Росії до українських соціокультурних поділів та стали безпосереднім поштовхом до появи низки переважно тенденційних, трактатів і повідомлень про гадану українську суспільну роз'єднаність [3; 9; 11; 15]. Проте справжнім бумом у цьому сенсі став період після Революції гідності та початку російсько-української війни. У публікаціях із цієї тематики міститься наперед задана оцінка, спрямована на виправдання позицій російської влади, що робить публікації псевдонауковими. Так, у цих творах «констатується» існування глибокого розколу України на східну і західну частини, що нібито став головною структурною причиною «громадянського» конфлікту на сході країни [2; 8; 10; 12; 16; 17].

Питання суспільних і регіональних поділів та їхнє значення для українського соціально-політичного життя стало предметом численних досліджень у західній (насамперед англомовній) політичній думці [1]. До цієї проблеми з певною періодичністю тут повертаються, мабуть, як до жодного іншого питання політичного процесу в Україні. Значний вплив на сприйняття дослідниками регіональної, етнокультурної, релігійної, культурно-політичної та ін. різноманітності українського соціуму справила відома робота С. Гантінгтона [28]. У цій праці автор, на підтвердження своєї ідеї цивілізаційного розколу України, зокрема, наводив результати другого туру президентських перегонів 1994 року [28, с. 166].

Треба зазначити, що протягом наступних двох із половиною десятиліть дослідження українських політичних процесів загалом та природи й ролі суспільних поділів зокрема у фаховій англомовній політологічній літературі суттєво спрогресувало [19; 20; 24; 25; 29; 30; 31; 33; 34; 38]. Незважаючи на це, ідея про роз'єднаність України на східну і західну частини як однієї з ключових суспільно-політичних характеристик суспільства досі не полишає наукове та експертне середовище. Наочним свідченням утвердження такої характеристики є спроби цілої низки дослідників проросійського та консервативного сегментів цього середовища використати тезу про «розкол» України для пояснення останніх резонансних подій у житті країни. Цю тезу активно використовують для аргументації нібито «громадянського» («внутрішнього») характеру конфлікту на Донбасі та фактичного виправдання збройної анексії АР Крим Російською Федерацією [21; 26; 27; 35; 36; 37].

Прикметною рисою багатьох досліджень з означеної проблеми – і, насамперед, тих, які стверджують про існування суспільної роз'єднаності України по осі «схід-захід», – є використання результатів виборчих кампаній. Стереотипне уявлення про природу політичної поляризації та українських соціокультурних поділів, яке зустрічається у т.ч. у фаховій літературі, часто спирається на відшукування чіткої регіональної осі «схід-за-

хід» в електоральному процесі України. У будь-якому разі, аналіз просторової репрезентації результатів виборчих кампаній став важливою частиною дискусій на тему українських суспільних поділів.

У цьому зв'язку **метою статті** є проаналізувати загальний характер та особливості електоральної поляризації по осі «схід-захід», враховуючи динаміку електорального і політичного процесу протягом усього періоду незалежності України, та з'ясувати, наскільки ці особливості можуть свідчити про існування роз'єднаності (розколу) українського суспільства на відокремлені західну і східну частини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати окремих загальнонаціональних виборчих перегонів й справді дають підстави говорити про існування політичної поляризації по лінії «схід-захід». Протистояння між політичними силами, яких традиційно зараховують до двох антагоністичних таборів, неодноразово проявлялось на регіональній мапі електоральних уподобань. Електоральні бази цих таборів тягнуть до західних та східних регіонів відповідно та, що важливіше, асоціюються з відповідними політичними програмами, які представляють протилежні погляди на питання геополітичної орієнтації, мови, ставлення до посткомуністичних реформ, декомунізації, трактування спірних історичних питань тощо.

Проте ширший аналіз, який бере до уваги динаміку політичного та електорального процесів протягом усього часу незалежності, радше свідчить про надмірний методологічний редуccionізм досліджень, які намагаються підтвердити ідею про наявність суспільного розколу фіксацією чіткої просторової осі «схід-захід» у виборчому процесі України. Це підважує однозначність та валідність зазначених висновків.

Проблема має виражений суб'єктивний компонент, що полягає не лише у варіативності інтерпретації окремих результатів виборів, а, можливо, найголовніше – підбору окремих електоральних кампаній для аналізу. Подібним чином, «хвилеподібний» характер інтересу до проблеми регіональних поділів пов'язаний із конкретними результатами загальнонаціональних виборчих кампаній. Як в Україні, так і за кордоном, наукові розвідки та дискусії пошквляються з виявленням електоральної поляризації по лінії «схід-захід», проте, назагал, затихають, коли така схема за результатами виборів не фіксується. Така вибірковість матеріалу, що стає предметом досліджень, не сприяє повноті та об'єктивності результатів дослідження. Натомість вона створює викривлене сприйняття реальності та підживлює стереотип про однозначність, сталість та домінантність розколу по осі «схід-захід», які нібито знаходять цілковите відображення в електоральному процесі.

Починаючи з 1991 р. серед загальнонаціональних виборчих кампаній електоральна вісь «схід-захід», яка розділяла електорат на дві частини відповідно до їхніх політичних преференцій, проявилась за підсумками президентських або парламентських виборів у 1994 (Л. Кравчук проти Л. Кучми), 2004 (В. Ющенко проти В. Януковича), 2006 і 2007 («Наша Україна» і БЮТ проти Партії регіонів) та 2010 (В. Янукович проти Ю. Тимошенко) роках. Перші президентські вибори 1991 р. були особливим випадком у цьому контексті, оскільки результат протистояння двох лідерів перегонів (Л. Кравчука і В. Чорновола) в англійській літературі влучно пояснювався висловом «далекий захід проти решти» (“far west against the rest”) [18, с. 479]. Натомість, за підсумками парламентських виборів 2014 р. переможці у відповідних регіонах (БПП та «Народний фронт», з одного боку, та «Опозиційний блок» – з іншого) цього разу сформували ситуацію «схід проти решти».

Важливо зазначити тенденцію, помітну під час аналізу динаміки результатів загальнонаціональних виборчих кампаній за переможцями у регіонах у часовому розрізі 1991–2014 рр. (на противагу аналізу окремих кампаній). Як видно з наведеної таблиці, у тих

випадках, коли за результатами загальнонаціональних виборів фіксувалась регіональна вісь «схід-захід», із плином часу відбувалось її поступове зміщення на схід. Отже, результати президентських виборів 1991 р., розглянуті під таким кутом зору, є своєрідним «дзеркальним відображенням» парламентських виборів 2014, де умовна лінія поляризації здійснила чималу «подорож» із заходу на схід.

Таблиця 1

Просторова динаміка електоральної осі «схід-захід» у загальнонаціональних виборчих кампаніях, в яких вона фіксувалась

Виборча кампанія	Переможці в регіонах («захід»)	Переможці в регіонах («схід»)
1991 Президентська	В. Чорновіл (3 обл.) (Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська)	Л. Кравчук (21 обл., АРК) (АР Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, Харківська, Херсонська, Хмельницька)
1994 Президентська (2-й тур)	Л. Кравчук (12 обл.) (<i>всі, що вище, а також:</i> Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Київська, Рівненська, Черкаська, Чернівецька, Хмельницька)	Л. Кучма (12 обл., АРК) (<i>всі, що вище, окрім тих, які додалися до «заходу»</i>)
2004 Президентська (2-й тур)	В. Ющенко (16 обл.) (<i>всі, що вище, а також:</i> Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Чернігівська)	В. Янукович (8 обл., АРК) (<i>всі, що вище, окрім тих, які додалися до «заходу»</i>)
2006 Парламентська	«Наша Україна», БЮТ, Соц. партія (16 обл.) (<i>всі, що вище</i>)	Партія регіонів (8 обл., АРК) (<i>всі, що вище</i>)
2007 Парламентська	БЮТ, «Наша Україна» (16 обл.) (<i>всі, що вище</i>)	Партія регіонів (8 обл., АРК) (<i>всі, що вище</i>)
2010 Президентська	Ю. Тимошенко (16 обл.) (<i>всі, що вище</i>)	В. Янукович (8 обл., АРК) (<i>всі, що вище</i>)
2014 Парламентська (у частині партійних списків)*	БПП, «Народ. фронт» (19 обл.) (<i>всі, що вище, а також:</i> Миколаївська, Одеська, Херсонська)	«Опозиційний блок» (5 обл.)* (<i>всі, що вище, окрім тих, які додалися до «заходу»</i>)

* Примітка. За винятком окупованих АР Крим та ОРДЛО.

Джерело: [4; 5; 13; 22; 23; 32]

Переміщення електоральної осі «схід-захід» відбувалось за рахунок, з одного боку, поступового розширення протягом двадцяти трьох років регіональної електоральної бази тих політичних сил, які асоціювались із чітким євроатлантичним зовнішньополітичним курсом, національною ідеологією і певною мірою ліберальним вектором реформ. З іншого боку, відбувалось видиме послідовне звуження регіонального поля підтримки політичних програм із пострадянським і проросійським вектором розвитку (див. табл. 1).

Така динаміка просторової лінії електорального розмежування уже сама по собі підважує тезу про розкол українського суспільства на дві відокремлені чи, тим більше,

непримиренні частини: західну й східну. Адже, попри сталість лояльності виборців регіональних полюсів – крайніх західних і крайніх східних областей – до, відповідно, проєвропейських і проросійських політичних проєктів, більшість регіональних спільнот України в різні періоди змінювали свої політичні пререференції. Мінливість і розмитість меж умовних «східної» та «західної» частин, відображених у динаміці електоральної осі, істотно послаблює валідність цієї тези. Розколота країна за визначенням передбачає чітко окреслені спільноти, що протистоять одна одній, а не окремі частини суспільства, які щоразу змінюють конфігурації.

Ще більш значущою є та обставина, що вісь «схід-захід» не проявилась або, принаймні, не домінувала у просторовій проєкції результатів протистояння ключових політичних сил під час цілого ряду загальнонаціональних виборчих кампаній. До таких належать як парламентські, так і президентські кампанії. Серед виборів до Верховної Ради політична поляризація за схемою «схід» проти «заходу» України не фіксувалася у 1994, 1998, 2002 та 2019 роках. Серед президентських виборів до таких треба зарахувати кампанії 1999, 2014 та 2019 років.

Ця важлива обставина, що вказує на особливий (насамперед, «фантомний», тобто непостійний і зникомий) характер електорально-політичної поляризації по осі «схід-захід», не отримала належної уваги дослідників. Як видається, з цим пов'язана зазначена «хвилеподібність» інтересу наукових і експертних, а також псевдонаукових й відверто пропагандистських розвідок щодо сучасних суспільних поділів в Україні. Ігнорування відсутності такого політичного протистояння під час низки важливих виборчих кампаній, за одночасного підкреслення тих випадків, коли відповідна поляризаційна вісь фіксувалася, викривлює сприйняття природи та значення цього та інших соціокультурних поділів, що існують в українському суспільстві. Саме з таким редукціоністським (а нерідко й відверто маніпулятивним) підходом пов'язане використання цих електоральних протистоянь для «констатації» існування кардинальної роз'єднаності українського суспільства.

Важливо наголосити: відсутність чіткої електоральної поляризації за просторовою лінією «схід-захід» під час багатьох принципівих і конкурентних виборчих переговорів прямо суперечить ідеї роз'єднаності (розколу) українського суспільства на «східну» та «західну» частини. Адже розмитість і зникомість осі «схід-захід» на електоральному та політичному полі України погано кореспондують із неодмінними атрибутами гіпотетичного розколу на рівні суспільства: чіткою окресленістю, тривкістю та категоричністю політичних наслідків відповідної лінії розмежування.

Все ж попередній досвід присутності просторової осі «схід-захід» в окремих політичних, зокрема електоральних, протистояннях не дає змоги цілковито відкидати її. Можна з великою імовірністю припустити, що ця вісь у тій чи іншій формі проявлятиметься в електоральному процесі в майбутньому. Крім того, повторюваність політичної поляризації за цим напрямом навіть в обмеженому масштабі, але протягом достатньо довгого часу, все ж свідчить про інституалізованість відповідного поділу в українському суспільстві. Актуалізація ж цього поділу у виборчому процесі відбувається відповідно до політичного контексту, що, зокрема, залежить від інтенсивності політизації пов'язаних із цим поділом питань відповідними політичними акторами.

Однак продемонстровані вище непостійність, розмитість та «фантомність» електоральної осі «схід-захід» вказують на існування в українському суспільстві також інших вагомих соціокультурних поділів. Вони впливають на формування політичного та електорального процесів в Україні, можливо, не меншою мірою, аніж поділ по умовній лінії «схід-захід», а проте не викликають достатнього дослідницького інтересу. Значно менша

зацікавленість дослідників і аналітиків такими поділами, однак, не означає їх відсутність або навіть меншу політичну вагу.

Кожен із таких поділів здатний генерувати (і, безперечно, генерує) інші лінії політичної поляризації та, відповідно, отримує відображення під час електоральних кампаній та їх результатів, які неможливо звести до однієї стереотипної схеми. Зрештою, наявність дуальних суспільних поділів і відповідних політичних протистоянь за українським зразком властива багатьом сучасним суспільствам, у тому числі іншим європейським національним спільнотам [39]. З огляду на цю та інші обставини, наведені вище, не доводиться стверджувати про якусь фундаментальну роз'єднаність або ж будь-які інші виняткові характеристики українського суспільства у цій царині.

Висновки. Як засвідчив аналіз у цій статті, наукові та експертні дослідження та дискусії з питання гіпотетичної роз'єднаності України, надто серед прихильників цієї тези, мають великою мірою «хвилеподібний» характер. Пікові періоди зацікавленості проблемою корелюють із відлунням певних політичних подій в Україні, зокрема, окремих поляризуючих загальнонаціональних електоральних кампаній. На противагу цим дослідженням, більш комплексний аналіз, який бере до уваги динаміку електорального процесу протягом усього періоду незалежності України, вказує на, щонайменше, обмежену валідність ідеї про роз'єднаність українського суспільства на умовні «східну» і «західну» частини. Просторова вісь політичної поляризації «схід-захід» в електоральному процесі характеризується розмитістю, непостійністю та «фантомністю», що не уможливило висновок про визначальність, непереборність чи унікальність відповідного суспільного поділу.

Зазначені результати проведеного аналізу вказують на необхідність подальших ґрунтовних досліджень у цьому напрямі. Однією з таких перспективних розвідок постає комплексне та об'єктивне дослідження інших соціокультурних поділів у суспільстві та визначення їх впливу на політичний процес в Україні.

Список використаної літератури

1. Андрощук О. One Ukraine or many? Регіоналізм в Україні в інтерпретаціях зарубіжних дослідників. *Історіографічні дослідження в Україні* : Збірник наук. праць. 2017. Вип. 27. С. 384–439.
2. Афанасьев О.Е. Проблема выбора федеративной модели устройства как возможность сохранения государственности Украины. *Псковский регионологический журнал*. 2014. Вып. 20. С. 3–20. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-vybora-federativnoy-modeli-ustroystva-kak-vozmozhnost-sohraneniya-gosudarstvennosti-ukrainy>
3. Бориско О.А. Региональная фрагментация политической культуры населения Украины : фтореф. дис. ... к. полит. н. Краснодар, 2006. URL: https://new-disser.ru/_avtoreferats/01003308960.pdf
4. *Вибори в Україні 1994 року* / За ред. А. Любича. Київ : Міжнародна фундація виборчих систем, 1994. 199 с.
5. *Вибори Президента України 17 січня 2010 року* / Центральна виборча комісія. URL: http://www.cvk.gov.ua/vp_2010/
6. Грицак Я. Двадцять дві України. *Критика*. 2002. № 4. С. 3–6.
7. Електронний каталог авторефератів дисертацій НБУ ім. Вернадського. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=
8. Жильцов С.С. Политический процесс на Украине: современный этап. *Россия и новые государства Евразии*. 2020. № 2. С. 9–20. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=43154522>

9. Лизунков А.В. Электорат Украины: пространственная структура и тенденции развития. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Науки о Земле*. 2005. Вып. 2. С. 125–133. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/elektorat-ukrainy-prostranstvennaya-struktura-i-tendentsii-razvitiya-1>
10. Лузан А.А. События на Востоке Украины: Внутриполитические и геополитические аспекты / А.А. Лузан, С.А. Лузан. *Историческая и социально-образовательная мысль*. 2014. № 1. С. 23–27. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=22981322>
11. На фоне оранжевой революции: Украина между Востоком и Западом: Вчера, сегодня, завтра / Сборник статей и документов под ред. К.Ф. Затулина. Москва : Институт стран СНГ, 2005. 248 с.
12. Перепелкин Л.С. О современном положении на Украине: взгляд из прошлого. *Личность. Культура. Общество*. 2014. № 3-4. С. 127–133. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=22583854>
13. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 р. / Центральна виборча комісія. URL: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp315?PT001F01=910>
14. Рябчук М. Дві України. *Критика*. 2001. № 10. С. 12–21.
15. Труевцев К.М. Украина: метастазы распада. *Полития: Анализ. Хроника. Прогноз*. 2006. № 2. С. 117–128. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=14775347>
16. Чернега В.Н. Конфликт на Украине: причины, перспективы урегулирования. *Актуальные проблемы Европы*. 2020. № 2. С. 42–65. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/konflikt-na-ukraine-prichiny-perspektivy-uregulirovaniya>
17. Цыганок А.Д. Причины, особенности, цели гражданской войны на Украине. *Постсоветский материк*. 2015. № 2. С. 5–15. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/prichiny-osobennosti-tseli-grazhdanskoj-voyny-na-ukraine>
18. Barrington L.W. Examining rival theories of demographic influences on political support: The power of regional, ethnic, and linguistic divisions in Ukraine. *European Journal of Political Research*. 2002. No. 41. P. 455–491.
19. Birch S. Elections and Democratization in Ukraine. Basingstoke: Macmillan, 2000. 212 p.
20. Birch S. The Presidential Election in Ukraine, October 1999. *Electoral Studies*. 2002. No. 21. P. 339–345.
21. Charap S. Everyone Loses: The Ukraine Crisis and the Ruinous Contest for Post-Soviet Eurasia / S. Charap, J.C. Timothy. London: International Institute for Strategic Studies, 2017. 212 p. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=MjZyDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT7&dq=Charap+S.+2017+Everyone+Loses:+The+Ukraine+Crisis+and+the+Ruinous+Contest&ots=NI9x6R6WqA&sig=C4IIwprPLc36mam2xcjdSEN1akk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
22. Clem R.S. Orange, Blue and White, and Blonde: The Electoral Geography of Ukraine's 2006 and 2007 Rada Elections / R.S. Clem, P.R. Craumer. *Eurasian Geography and Economics*. 2008. No. 2. P. 127–151.
23. Clem R.S. Shades of Orange: The Electoral Geography of Ukraine's 2004 Presidential Elections / R.S. Clem, P.R. Craumer. *Eurasian Geography and Economics*. 2005. No. 5. P. 364–385.
24. D'Anieri P. Gerrymandering Ukraine? Electoral Consequences of Occupation. *East European Politics and Societies*. 2019. No. 1. P. 89–108.
25. D'Anieri P. Understanding Ukrainian Politics: Power, Politics and Institutional Design. Armonk, NY: ME Sharpe, 2007. 297 p.
26. Driscoll J. Ukraine's Civil War: Would Accepting This Terminology Help Resolve the Conflict? *PONARS Eurasia Policy*. 2019. Memo 572. URL: <http://www.ponarseurasia.org/memo/ukraines-civil-war-would-accepting-terminology-help-resolve-conflict>

27. Hahn G.M. *Ukraine over the Edge. Russia, the West and the “New Cold War”*. Jefferson, NC: McFarland, 2018. 359 p.
28. Huntington S.P. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. London : Simon & Schuster, 1997. 367 p.
29. Kulyk V. Identity in Transformation: Russian-speakers in Post-Soviet Ukraine. *Europe-Asia Studies*. 2019. No. 1. P. 156–178.
30. Kuzio T. Euromaidan Revolution, Crimea and Russia-Ukraine War: Why It Is Time for a Review of Ukrainian-Russian Studies. *Eurasian Geography and Economics*. 2018. No. 3-4. P. 529–553.
31. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? *Politics*. 2001. No. 3. P. 168–177.
32. Kuzio T. *Ukraine: Perestroika to Independence* / T. Kuzio, A. Wilson. London: Macmillan, 1994. 260 p.
33. Myshlovska O. Regionalism in Ukraine: Historic Evolution, Regional Claim-Making, and Centre-Periphery Conflict Resolution. *Decentralization, Regional Diversity, and Conflict: The Case of Ukraine* / Ed. by H. Shelest, M. Rabinovych. Cham: Palgrave Macmillan, 2020. P. 17–47. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-41765-9_2
34. Onuch O. Capturing Ethnicity: The Case of Ukraine / O. Onuch, H.E. Hale. *Post-Soviet Affairs*. 2018. No. 2-3. P. 84–106. URL: https://www.researchgate.net/publication/324481320_Capturing_ethnicity_the_case_of_Ukraine
35. Plekhanov S. Assisted suicide: Internal and external causes of the Ukrainian crisis. *The Return of the Cold War: Ukraine, the West and Russia* / Ed. by J. L. Black and M. Johns. London: Routledge, 2016. P. 3–25. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/assisted-suicide-sergei-plekhanov/e/10.4324/9781315684567-1>
36. Pleshakov C. *The Crimean Nexus: Putin’s War and the Clash of Civilizations*. New Haven: Yale University Press, 2017. 186 p. URL: <https://www.twirpx.com/file/2160438/>
37. Sakwa R. 2015. *Frontline Ukraine. Crisis in the Borderlands*. London: I.B.Tauris, 2015. 297 p.
38. Sasse G. Ukraine: The Role of Regionalism. *Journal of Democracy*. 2010. No. 3. P. 99–106. URL: https://www.researchgate.net/profile/Gwendolyn_Sasse/publication/311283138_UkraineRole_of_RegionalismJoD/links/584097aa08ae2d21755f3a00/UkraineRole-of-RegionalismJoD.pdf
39. Shevel O. The Politics of Memory in a Divided Society: A Comparison of Post-Franco Spain and Post-Soviet Ukraine. *Slavic Review*. 2011. No. 1. P. 137–164. URL: https://www.researchgate.net/publication/259748031_The_Politics_of_Memory_in_a_Divided_Society_A_Comparison_of_Post-Franco_Spain_and_Post-Soviet_Ukraine

THE “EAST-WEST” ELECTORAL AXIS AND AN IDEA OF UKRAINIAN SOCIETAL DIVIDE

Petro Kuzyk

Ivan Franko National University of Lviv,

Department of International Relations and Diplomatic Service,

Department of Political Science

Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine

The present article explores the problem of interpretation of the dual electoral polarisation along the ‘east-west’ line during the national electoral campaigns in Ukraine. In particular, the study of the problem is conducted versus the attempts of some experts and analysts to explain the appearance of such pattern by a hypothetical disunion of the Ukrainian society. The advocates of the idea of Ukraine divided between provisional ‘eastern’ and ‘western’ parts often indorse the spatial east-west polarisation line appearing in the results of several national electoral campaigns as an argument in favour of their position. Nevertheless, the analysis in this article demonstrates that evoking of such an argument is futile due to the east-west electoral axis’s volatility, vagueness and phantom-like quality. The current research has attested that the academic and expert studies and discussions on the question of Ukraine’s disunity particularly among the supporters of this idea has been tidal in character. The ultimate periods of attention towards the problem correlated with the repercussions of certain political events in contemporary Ukrainian history and several polarising national elections in the first place. In contrast to these studies a more comprehensive analysis that accounts for a dynamics of the electoral process throughout the entire period of Ukraine’s independence points to an at best limited validity of the allegation about the disunity or split in the Ukrainian society. The spatial line of the east-west political polarisation in the electoral process of Ukraine has been characterised by instability, has gradually shifted eastwards and, most importantly, has been not recorded during many parliamentary and presidential elections. Therefore, this refutes the conclusion about Ukraine’s east-west societal cleavage as a decisive, insurmountable or unique case, but instead points to the existence of other politically important societal cleavages typical for today’s modern societies.

Key words: ‘East-West’ axis, social and cultural cleavages, electoral campaign, political polarization, Ukraine.